

Ponowne stwierdzenie *Camponotus fallax* (NYLANDER, 1856) (Hymenoptera: Formicidae) na obszarze Krakowa

Rediscovery of *Camponotus fallax* (NYLANDER, 1856)
(Hymenoptera: Formicidae) in Kraków

Jakub MICHALCEWICZ, Tadeusz WOJAS

Katedra Ochrony Ekosystemów Leśnych, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie,
al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków; tadeusz.wojas@urk.edu.pl

KEY WORDS: Hymenoptera, Formicidae, *Camponotus fallax*, urban fauna, Kraków, Poland.

Rodzaj *Camponotus* MAYR jest jednym z największych kosmopolitycznych rodzajów mrówek (Hymenoptera: Formicidae), liczącym około 1500 gatunków i skupiającym w większości formy tropikalne. W Palearktyce odnotowano ponad 100 gatunków należących do tego rodzaju. Część gatunków zaliczana jest do form dendrofilnych (gniazdują zarówno w drewnie martwych jak i rosnących drzew), natomiast część do form gniazdujących w glebie. Mrówki należące do rodzaju *Camponotus* są mrówkami zarazem drapieżnymi, jak i spadziżernymi. W Polsce stwierdzono w sposób wiarygodny występowanie pięciu gatunków z tego rodzaju, należących do dwóch podrodzajów: *Camponotus* s. str. oraz *Myrmentoma* FOR. (CZECHOWSKI i in. 2012)

Camponotus (Myrmentoma) fallax (NYLANDER, 1856) należy do elementów zachodniopalearktycznych: rozmieszczony jest w Europie (na północy do południowej Szwecji), w północno-zachodniej części Afryki, Azji Mniejszej, na Kaukazie, w północno-zachodnim Kazachstanie; odnotowany został także w południowej części Syberii Zachodniej (CZECHOWSKI i in. 2012). W Polsce *C. fallax* został stwierdzony w większości krain (Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Mazurskie, Nizina Mazowiecka, Dolny i Górny Śląsk, Wyżyna Krakowsko-Wieluńska, Wyżyna Małopolska, Góry Świętokrzyskie, Wyżyna Lubelska, Roztocze, Nizina Sandomierska, Sudety Zachodnie), ale na ogół lokalnie i rzadko, choć w Warszawie i okolicach odnotowano dość liczne stanowiska tego gatunku (PISARSKI 1961, CZECHOWSKI i in. 2012). Jedynie na Dolnym Śląsku jest obecnie gatunkiem pospolitym, obserwowanym

w wielu miejscach regionu. Na obszarze Wrocławia jest stałym elementem fauny mrówek zieleni miejskiej, co najmniej równie często występując także poza granicami miasta (BOROWIEC i BOROWIEC 2013) Na Wyżynie Małopolskiej omawiany gatunek został odnotowany w Łodzi, we wschodniej części miasta (KOWALCZYK i WATAŁA 1987). Z Krakowa był podawany przed ponad 50 laty bez bliższej lokalizacji stanowiska (PISARSKI 1961).

C. fallax jest ciepłolubnym gatunkiem leśnym, zamieszkującym widne i suche lasy liściaste (głównie dąbrowy) i mieszane, a także stare parki i sady. Jest to gatunek dendrofilny, gniazdujący w martwych częściach rosnących drzew (pnie, gałęzie), a także w drewnianych konstrukcjach (ściany budynków, parkany). Loty godowe odbywa w maju i czerwcu. *C. fallax* umieszczony został na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce w kategorii NT (bliskie zagrożenia) (CZECHOWSKI 2002).

Poniżej podajemy informacje o dwóch stanowiskach *C. fallax* na obszarze Krakowa:

- DA25 Wyżyna Małopolska: Kraków-Prądnik Czerwony, nad potokiem Sudół Dominikański w okolicy cmentarza Batowickiego, 21 IX 2018 (materiał lęgowy), liczne imagines wszystkich kast, cult. ex *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. (fragmenty pnia): IV-V 2019, leg. & cult. J. MICHALCEWICZ, det. T. WOJAS.
- DA24 Wyżyna Małopolska: Kraków-Prądnik Czerwony, okolica Ronda Barei, 26 IV 2019, robotnice, na pniu *Robinia pseudoacacia* L., leg. J. MICHALCEWICZ, det. T. WOJAS.

Opisane stanowiska (położone blisko siebie, w odległości około 1,5 km) są drugim miejscem znalezienia tej mrówki na Wyżynie Małopolskiej (w ujęciu autorów Katalogu Fauny Polski jest to Wyżyna Krakowsko-Wieluńska). Niewykluczone jest, że na terenie Krakowa, a także w jego okolicy, *C. fallax* może być gatunkiem występującym na większej liczbie stanowisk, podobnie jak w innych większych miastach i w ich otoczeniu, co powinno być przedmiotem badań w przyszłości. Zachowanie bowiem siedlisk omawianej mrówki na terenach miejskich powinno być jednym z działań realizowanych w ramach ochrony bioróżnorodności, w tym ochrony entomofauny saproksylicznej, do której należy szereg rzadkich i reliktowych gatunków, będących wskaźnikami naturalności ekosystemów leśnych.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC M. L., BOROWIEC L. 2013: Nowe dane o rozmieszczeniu mrówek (Hymenoptera: Formicidae) w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska. *Wiadomości Entomologiczne*, **32**: 49-57.
- CZECHOWSKI W. 2002: Formicidae. Mrówki. [W:] Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce [red. Z. GŁOWACIŃSKI], IOP PAN, Kraków: 62-65.
- CZECHOWSKI W., RADCHENKO A., CZECHOWSKA W., VEPSÄ-LÄINEN K. 2012: The ants of Poland with references to the myrmecofauna of Europe. *Fauna Polski, Nowa Seria*, **4**: 1-496.
- KOWALCZYK J. K., WATAŁA C. 1987: Interesujące gatunki żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) na Wyżynie Łódzkiej. *Przegląd Zoologiczny*, **31**: 59-62.
- PISARSKI 1961: Studien über die polnischen Arten der Gattung *Camponotus* MAYR (Hymenoptera, Formicidae). *Annales Zoologici*, **9**: 147-208.

Wpłynęło: 31 maja 2019
Zaakceptowano: 20 stycznia 2020